

**“IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-
INNOVATSION TADQIQOTLAR”**

ilmiy-metodik jurnali

Bosh muharrir:

Boltaeva Mohichehra

Tahrir hay'ati:

07.00.00 - Tarix fanlari

- Ergasheva Yulduz — Tarix fanlari doktori, professor
- Zununova Gulchehra — Tarix fanlari doktori, professor
- Kurbonova Zemfira — Tarix fanlari doktori, professor
- Askar Jumashayev — Tarix fanlari doktori, professor
- Nurjanov Sabit Uzakbayevich — Tarix fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Xaydarov G'ayratbek Mirzapulatovich — Tarix fanlari doktori, dotsent
- Seydametova Gulnara Utarbayeva — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent
- Nasirov Bunyod — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent
- Sulaymanov Salamat Arepbayevich — tarix fanlari doktori, dotsent
- Tangirbergenova Kalligul — tarix fanlari nomzodi, dotsent
- Akimniyazova Gulnaz Abdinayimovna, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00 - Falsafa fanlari

- Yaxshilikov Juraboy Yaxshilikovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Saitkasimov Akbar Isaxanovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Musaev Odil Raxmatovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Suvanov Ilxom Abduxalilovich — Falsafa fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Alima Berdimuratova — Falsafa fanlari doktori, professor
- Kabulniyazova Gulchehra Tashpulatovna — Falsafa fanlari doktori, professor
- Siddikov Ilyos — Falsafa fanlari doktori, dotsent

10.00.00 - Filologiya fanlari

- Zakirova Soxiba — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Ganiyeva Shodiya Azizovna — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Soatova Nodira — Filologiya fanlari doktori, professor
- Kobilova Zeboxon Bakirovna — Filologiya fanlari doktori, professor
- Teshaboyev Dilmurod Raxmadjonovich -
Filologiya fanlari doktori DSc, dotsent

13.00.00 - Pedagogika fanlari

- Jo'rayev Risbay Xaydarovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turgunoy Egamberdiyeva — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Ibragimov Xolboy Ibragimovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turakulov Olim Xolbutayevich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Abdullayeva Barno Sayfutdinovna — Pedagogika fanlari doktori, professor

- Ismoilov Temur Islamovich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Umid Negmatovich Xo'jamqulov — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Isakulova Nilufar — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Jumanəzova Muxayyo Tojiyevna — Pedagogika fanlari doktori, dotsent

19.00.00 - Psixologiya fanlari

- Abdullayeva Dilbar — Psixologiya fanlari doktori, professor
- Atabayeva Nargis Batirovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent,
- Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
- Umarov Baxriddin Mengboyevich — Psixologiya fanlari doktori, professor
- Shamshetova Anjima Karamaddinovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent
- Norbekova Barno — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent
- Abdumajidova Dildora — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent

23.00.00 - Siyosiy fanlar

- Jo'raqulov Furqat Norjigitovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Axmedov Husniddin Alikulovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Musaev Mansur Tursunpulatovich — Siyosiy fanlar doktori, katta ilmiy xodim Ravshanov
- Fazluddin Ravshanovich — Siyosiy fanlar doktori, dotsent

22.00.00 - Sotsiologiya fanlari

- Xolbekov Abdug'ani Jumanazarovich — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Sodiqova Shoxida Marxaboyevna — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Gabdrahmanova Gulnara Faatevna — Sh. Marjani nomidagi Tarix instituti, Tatariston Respublikasi Fanlar akademiyasi, Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Kamalova Xatira Sabirovna — Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent

"Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar" - bu ilmiy-metodik jurnal bo'lib, O'zbekistonda 2024-yildan beri nashr etilmoqda. Jurnal har chorakda bir marta, yiliga 4 marta chop etiladi. Ushbu jarayonga talabga ko'ra muassislar va tahrir hayati bilan birgalikda kelishgan xolda o'zgartirish kiritish mumkin.

MUNDARIJA

07.00.00 – Tarix fanlari.....	6
SOVET DAVRIDA O‘ZBEKISTONDA XIZMAT KO‘RSATISH TIZIMINING GENEZISI VA SOHADAGI MUAMMOLARNI AHOLI TURMUSHIDA AKS ETISHI (MAISHIY XIZMAT KO‘RSATISH VA UMUMIY OVQATLANISH MUASSASALARI MISOLIDA).....	6
Nasirov Bunyod Uralovich.....	6
09.00.00 - Falsafa.....	13
“NANOTEXNOLOGIYA” TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	13
Ashirmatov Hayot Xaitovich.....	13
FALSAFIY ANTROPOLOGIYA MUSTAQIL BILIM SOHASI SIFATIDA.	19
G.T. Kabulniyazova.....	19
10.00.00 – Filologiya.....	24
FRANSUZ VA O‘ZBEK TILLARIDA TIBBIYOT TERMINLARINING TARKIBIY XUSUSIYATLARI.....	24
Abrayeva Shahnoza Esonovna	24
OLIY O‘QUV YURTLARIDA RUS TILINI O‘QITISHDA KOMPLEKS YONDASHUV	28
Mirrahimova Gulbahor Shuhratovna,.....	28
FRANSUZ VA O‘ZBEK TILLARIDA XARAKTER IFODALOVCHI OTLI FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR.....	31
Primova Munisa Majlimovna	31
ISTIQLOL DAVRI ROMANLARI GENEZISI	35
Yaqubov Islomjon Ahmedjonovich.....	35
HAMZA - JADID SHE‘RIYATINING ISTE‘DODLI KUYCHISI.....	42
Sevinchoy Yoqubova.....	42
FUZULIYNING TURKIY DEBOCHASIDA ADABIY-ESTETIK QARASHLAR TALQINI	48
Karimova Faridaxon Isakovna.....	48
FUZULIYNING UVAYSIYGA ADABIY TA‘SIRI	54
Nusratullo Jumaxo‘ja.....	54
OYBEK SHE‘RIYATIDA VAZNNING FUNKSIYASI.....	59
Sabirdinov Akbar Gofurovich	59
SHE‘RIYATDA FALSAFIY MUSHOHADAKORLIK	69
Soatova Nodira Isomitdinovna	69
13.00.00 - Pedagogika.....	76

“SOVG‘A” ALIFBO KITOBİ	76
Abduvali Abdumutalibovich Yo‘ldashev	76
Adabiyotlar ro‘yxati:	79
РАССМОТРЕНЫ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ “ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ” К УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	80
Мухаммадиев Комил Бурхонович	80
OLIY TA’LIM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI RIVOJLANISHINING NAZARIY YoDASHUVLARI	93
Saloxitdinov Sherzod Farxodovich	93
19.00.00 – Psixologiya	99
МОДЕЛИРОВАНИЕ В ПСИХОЛОГИЧЕСКОМ ЭКСПЕРИМЕНТЕ И ЕГО ОСОБЕННОСТИ	99
Хатамов Сирожиддин Мелихузи угли.....	99
Усманов Салахдин Аликулович.....	99
Аракулов Гайрат Тулкинович	99
23.00.00 – Siyosiy fanlar.....	105
GLOBALLASHUV SHAROITIDA YUZ BERAYOTGAN GEOMAFKURAVIY JARAYONLAR TADQIQINING FALSAFIY-METADOLOGIK ASOSLARI	105
Xoliqulov Muhammad Qaxor o‘g‘li.....	105

13.00.00 - Pedagogika

**OLIIY TA'LIM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI RIVOJLANISHINING
NAZARIY YoDASHUVLARI**

Saloxitdinov Sherzod Farxodovich

O'zMU Jizzax filiali "Iqtisodiyot va turizm" kafedrası dotsent v.b.

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida xizmatlar sifatini baholash tizimini rivojlantirish yunalishlari va amaliy ahamiyatining nazariy asoslari tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim muassasalari, sifat, xizmat, baholash tizimi, tendensiyalar, mehnat, kadrlar salohiyati, tashqi muhit omillari.

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ПО РАЗВИТИЮ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ
КАЧЕСТВА УСЛУГ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.**

Аннотация. В данной статье исследуются направления развития системы оценки качества услуг в высших учебных заведениях и теоретические основы ее практической значимости.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, качество, сервис, система оценки, тенденции, работа, квалификация персонала, факторы внешней среды.

**THEORETICAL VIEWS ON THE DEVELOPMENT OF THE SYSTEM FOR
ASSESSING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION SERVICES.**

Abstract. This article discusses the directions of development of the system for assessing the quality of services in higher education institutions and the theoretical foundations of its practical significance.

Key words: higher education institutions, quality, service, evaluation system, trends, work, personnel qualification, environmental factors.

Kirish. Jahon iqtisodiyotining intensiv rivojlanishi va raqobatning tobora kuchayib borishi sharoitida ta'lim sohasining ijtimoiiy-iqtisodiy taraqqiyotdagi strategik sohalardan biri sifatidagi ahamiyati tobora ortib bormoqda. "Hozirga kelib, ta'lim xizmatlari xalqaro bozorining hajmi 100 mlrd. AQSh dollarini tashkil etmoqda. «Inson kapitali» dunyo milliy boyligining 64 foizini tashkil etadi. Bu ko'rsatkich rivojlangan mamlakatlarda 70 foiz, o'rta daromadli mamlakatlarda 58 foiz, quyi daromadli mamlakatlarda 41 foizni tashkil etmoqda". [1] Bugungi kunda oliy ta'limning innovatsion taraqqiyotning yetakchi omiliga aylanib borishi sharoitida ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishga muhim vosita sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim xizmatlari sifatini oshirish ijtimoiiy-iqtisodiy taraqqiyotdagi strategik vazifalardan biri sifatidagi ahamiyati tobora ortib bormoqda. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida ta'lim sifatini oshirish tendensiyalari, ayniqsa oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash, samarali boshqarish tizimining takomillashtirish kadrlar tayyorlash muammosini hal etishdagi eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Zero, 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasini 46-maqsadida: oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish va ta'lim sifatini oshirish uchun kadrlar buyurtmachilari takliflari asosida qabul parametrlarini oshirish, yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 38 foizga yetkazish, to'lov-kontrakt asosida o'qishga qabul qilish parametrlarini oliy ta'lim muassasalari tomonidan mustaqil belgilash tartibini joriy etish, 2026 yilda qabul ko'rsatkichini kamida 250 mingga yetkazish hamda davlat oliy ta'lim muassasalariga akademik va moliyaviy mustaqillik berish, shu

jumladan ular tomonidan mehnatga haq to'lash, xodimlar soni, to'lov-kontrakt miqdori va ta'lim shaklini mustaqil belgilash amaliyotini yo'lga qo'yish belgilangan.[2]

Ta'lim tizimining rolini oshirishda uzluksiz ta'lim, jumladan oliy ta'lim tizimini sifat jihatdan rivojlantirish borasida ta'lim sifatini yuksaltirish, kadrlar salohiyatini oshirish va tizimning moddiy-texnik bazasini zamonaviy talablar asosida mustahkamlash kabilar bilan bir qatorda ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimi samaradorligini oshirishning uslubiy yondashuvlarini ishlab chiqish, tizimdagi sifat o'zgarishlarini baholash mezonlarini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish uchun kadrlar buyurtmachilari takliflarini e'tiborga olgan holda asoslash kabi yo'nalishlarda tadqiqotlarni chuqurlashtirish maqsadga muvofiq.

Bu borada ta'lim xizmatlari sifati va samaradorligini oshirishning uslubiy asoslarini tizimdagi sifat o'zgarishlari, jumladan ta'lim muassasalarining o'quv-uslubiy va moliyaviy mustaqilligi sharoiti xususiyatlarini e'tiborga olgan holda takomillashtirish, ta'lim muassasasi darajasi negizida oliy ta'lim xizmatlari sifatini isloh qilish va takomillashtirishni ko'p jihatdan yangi mazmun bilan to'ldirish zaruriyati bilan bog'liq ilmiy muammolarni hal qilish, uni mamlakat manfaatlari doirasida rivojlantirish mavzuning dolzarbligini belgilab beradi.

Shu nuqtai nazardan oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimi samaradorligini oshirishning nazariy hamda uslubiy yondashuvlari iqtisodiyotni modernizatsiyalashuvi sharoitida ahamiyatliligi hamda hozirgi ta'lim bozoridagi talab va ehtiyojlar nuqtai-nazaridan tadqiq qilishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

“Hozirga kelib, ta'lim xizmatlari xalqaro bozorining hajmi 100 mlrd. AQSh dollarni tashkil etmoqda. «Inson kapitali» dunyo milliy boyligining 64 foizini tashkil etadi. Bu ko'rsatkich rivojlangan mamlakatlarda 70 foiz, o'rta daromadli mamlakatlarda 58 foiz, quyi daromadli mamlakatlarda 41 foizni tashkil etmoqda”.[3].

Bunday ko'rsatkichlar xalqaro miqyosda ham tan olinib, uning natijasi bevosita “oliy ta'lim boshqaruv tizimidagi o'zgarishlar aksariyat holatlarda texnologiyalar, jamiyat hayotida yuz berayotgan jarayonlar, siyosiy kon'yuktura hamda “yumshoq kuch” ta'sirini kuchaytirish bilan bog'liq ekanligi qayd etilgan” [4].

Mamlakatimizda bu borada tegishli qonunchilik hujjatlarida ham qayd etilgan etilgan bo'lib, “Keyingi yillarda mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlariga hamda xalqaro standartlar talablariga mos keladigan oliy ta'lim tizimini yaratish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Hududlarda yangi oliy ta'lim muassasalarining tashkil etilishi, kadrlar tayyorlashning zamonaviy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari hamda sirtqi va kechki bo'limlarning ochilishi, oliy ta'lim muassasalariga qabul kvotalarining oshirilishi mazkur yo'nalishdagi muhim islohotlar hisoblanadi [5].

Mahalliy olimlardan Z.T.Jumaevning fikricha “Ta'lim sifati – bu hozirgi kunda mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida eng ko'p bahs-munozaralarga duch kelayotgan va davlat hamda jamiyat tomonidan alohida e'tibor qaratilayotgan muammolardan biridir. Chunki, mutaxassislarni tayyorlash sifatining past yoki yuqoriligi doimo ish beruv-chilar, talabalar, ularning ota-onalari – umuman olganda butun jamiyat a'zolarining diqqat markazida turadigan masala sanaladi. Shu bilan bir vaqtda, “ta'lim sifati” tushunchasining o'ziga yagona yondashuvlarning shu paytlargacha ham shakllanib ulgurmaganligi bu masalaning ijtimoiy muhokamasini yanada murakkablashtiradi, unga bo'lgan turlicha yondashuvlar kelib chiqishiga sabab bo'ladi” [6].

Oliy ta'lim muassasalarida xizmatlar sifatini tadqiq etgan olimlardan akademiklar S.S.Gulyamov Q.X.Abduraxmonov “Oliy ta'limdan kutiladigan xususiy manfaat bu bevosita ta'lim oluvchilar uchundir. Ta'limning iqtisodiy natijalari shakli turlicha, ya'ni natura va pul ko'rinishida, bevosita va bilvosita bo'lishi mumkin. Qoidaga ko'ra, inson qanchalik yuqori

darajada ta'lim olsa, u shunchalik ko'p oylik maosh oladi (pul ko'rinishidagi samara), nufuzli ishga kirishda imkoniyati oshadi (pul ko'rinishida bo'lmagan samara), ilmiy-texnik taraqqiyot tufayli bo'layotgan o'zgarish va yangilanishlarga tezda moslashadi (bilvosita samara). Zero, barcha samaradorlik (manfaat) son bilan hisoblanmaydi. Shuning uchun ta'limning tahlilda qo'llaniladigan iqtisodiy samaradorligining asosiy shakli pul ko'rinishidagi samaradir xodim(mutaxassis)ning umumta'limiy va maxsus tayyorgarlik darajasining ortishi natijasida uning oylik maoshining ortishi"ni ta'kidlaydilar.[7]

"Hozirgi sharoitda ijtimoiy rivojlanish istibollari ta'lim tizimining holatiga, uning shaxs va jamiyatning yuqori sifatli ta'lim xizmatlariga bo'lgan ehtiyojlarini qondira olishiga prinsipial jihatdan bog'liq. Bizningcha ta'limsohasi hozirgi jamiyat hayotining iqtisodiy sohasi bilan ayniqsa mustahkam ravishda bog'langandir. Ta'lim faoliyati iqtisodiy rivojlanishning muhim komponenti bo'lib qolmoqda".[8]

Mazkur fikrni davom ettirgan olimlardan Sh.Ergashxodjaeva, D.Nishonovning ko'rsatishicha ta'lim "mutaxassislar tayyorlash vositasi bo'libgina qolmay, u jamiyatning intellektual va texnologik bilim darajasi hamda madaniy saviyasini oshirish, uning innovatsiya va yuksalishga intilishini qo'llab quvvatlash, jamiyatda zamonaviy yashash tarzini shakllantirishdir. Aynan shu jarayon, ya'ni ta'lim va undan orttirilgan bilim intellektual kapitalni boyituvchi hamda innovatsiya faoliyatini harakatga keltiruvchi kuch hisoblanadi".[9]

K.Muxtarovanning ta'biricha "Davlat siyosatining inson kapitaliga yo'naltirilganligining mamlakat iqtisodiyotida muhim ahamiyat kasb etishi yoritilgan. Inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan siyosat orqali mamlakat aholi hayoti turmush sifati va darajasi yaxshilanadi deb hisoblanadi.[10]

Yuqorida keltirilgan fikrlarga qo'shilgan holda, oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimi samaradorligini oshirishning uslubiy yondashuvlarini ishlab chiqish, tizimdagi sifat o'zgarishlarini baholash mezonlarini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish uchun kadrlar buyurtmachilari takliflarini e'tiborga olgan holda asoslash tadqiqotlar mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash ko'rsatkichlari keyingi bir necha yillardan beri ta'lim tizimining eksponensial o'zgarishi jarayonlari bilan belgilanadi.

Tahlil va natijalar.

Bugun jahonda barcha sohalarida rivojlanish, takomillashish tendensiyasi juda yuqori sur'atda kechmoqda. Bu yurtimiz ta'lim sohasidagi jadal islohotlarda ham o'z ifodasini topmoqda. Ta'lim tizimining rolini oshirishda ta'lim sifatini yuksaltirish, kadrlar salohiyatini oshirish va tizimning moddiy-texnik bazasini zamonaviy talablar asosida mustahkamlash kabilar bilan bir qatorda oliy ta'lim tizimini sifat jihatdan rivojlantirish va uni yanada takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xususan, oliy ta'limni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va boshqa bir qator me'yoriy hujjatlar qabul qilindi.

Oliy ta'lim tizimini isloh qilishga qaratilgan islohotlar natijasida respublikada so'nggi 3 yilda oliy ta'lim muassasalari soni 132 taga yetkazildi (2016 yilda 77 ta), ulardan 99 tasi mahalliy hamda 33 tasi xorijiy oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallari hisoblanadi. Qabul kvotasi 66 mingdan 181 mingtaga oshirildi. Oliy ta'lim muassasalarning moddiy-texnik bazasi mustahkamlandi. Xorijiy mamlakatlar bilan qo'shma ta'lim dasturlari doirasida 64 ta yangi kasb bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash yo'lga qo'yildi. Professor-o'qituvchilarning maoshi o'rtacha 3,5 baravarga oshirildi.

Bu o'rinda iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida O'zbekiston Respublikasining ta'lim tizimi yagona davlat siyosatini yuritishda oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash alohida o'rin egallaydi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ta'kidlaganidek, «Avvalo

ta'lim va tarbiyani rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, ilm-fan va innovatsiyalarni taraqqiy ettirish milliy g'oyamizning asosiy ustunlari bo'lib xizmat qilishi lozim».[11]

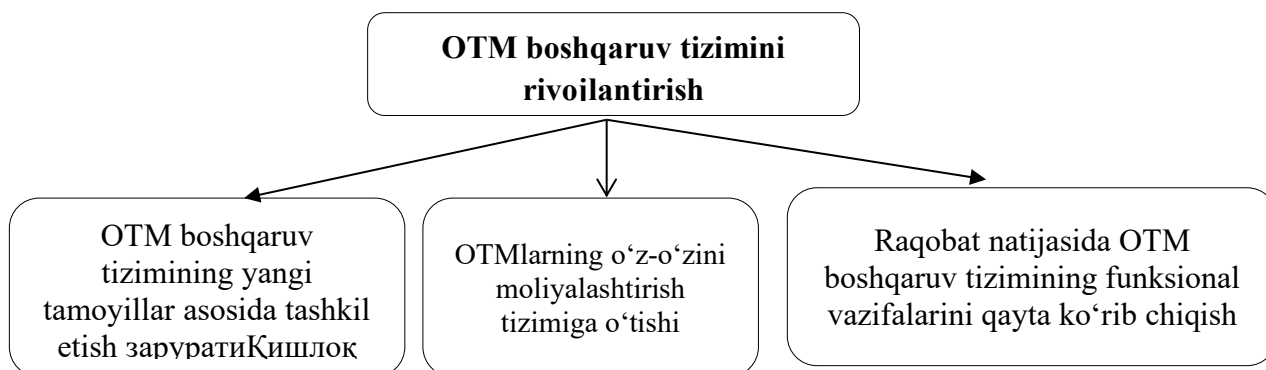
“Ta'lim sifati – inson hayot-faoliyati sifatini oshirish hamda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi, ma'naviy yuksalishi va aniq maqsadga erishishda foydalanish uchun zarur bo'ladigan, qo'llaniladigan, asos bo'ladigan aniq sharoitlarda talab etilib olingan bilimlar majmuidir. Ta'lim sifatini oshirish dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan ushbu davrda, ta'lim mazmunini boyitish, uning samaradorligi, natijaviyligini ta'minlash, ta'lim oluvchi va ta'lim beruvchi uchun moddiy va ma'naviy bazani kengaytirish, ularning erkin ilmiy-ijodiy faoliyatini rivojlantirishni taqozo etadi”.[12]

Ta'lim jarayonida “sifat” tushunchasini qo'llash mazmunan boshqacha ma'no kasb etadi. “Yuqori sifat” mutloq tushunchasi ta'limda sifatni boshqarish tizimi bilan hech qanaqa umumiylikka ega emas. Sifatni boshqarish borasidagi munozaralarda tez-tez uning yuqori maqomlilikining mutloq ahamiyati to'g'risida savollar paydo bo'lib turadi. Ta'lim sifati – bu hozirgi kunda mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida eng ko'p bahs-munozaralarga duch kelayotgan va davlat hamda jamiyat tomonidan alohida e'tibor qaratilayotgan muammolardan biridir. Chunki, mutaxassislarni tayyorlash sifatining past yoki yuqoriligi doimo ish beruvchilar, talabalar, ularning ota-onalari umuman olganda butun jamiyat a'zolarining diqqat markazida turadigan masala sanaladi.

Yuqoridagi fikrlarga qo'shilgan holda, biz quyidagicha mualliflik fikrlarining ilgari suramiz: oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash -kadrlar buyurtmachilarining talablari asosida yuqori malakali mutaxassislarning zamonaviy bilimlarni egallashlari, oliy ta'lim tizimini iqtisodiy taraqqiyot istiqbollari va jamiyat ehtiyojiga mosligini ta'minlaydigan, sohani amaliyotga moslashtiradigan ta'lim sifatini baholashning yangi mexanizmlarini joriy etishdir.

Hozirgi rivojlanish bosqichida oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash tizimining ijtimoiy-iqtisodiy zaruriyati quyidagilarda yaqqol namoyon bo'ladi. Birinchidan, ta'limning o'rni va ahamiyati, ijtimoiy hayotning barcha sohalar, jumladan iqtisodiyot, moddiy ishlab chiqarish, ijtimoiy-ma'naviy hayot sohalar bilan chamchaschas bog'liq bo'lgan inson faoliyatining eng muhim sohalaridan biriga aylanayotganligi bilan ifodalanadi. Ikkinchidan, oliy ta'lim xizmatlari sifatini baholash ko'rsatkichlari keyingi bir necha yillardan beri ta'lim tizimining eksponensial o'zgarishi jarayonlari bilan belgilanadi. Mazkur tadqiqotlar ham nazariy, ham amaliy tusga ega bo'lib, ularning jarayonida hozirgi ta'lim tizimining sifat xususiyatlari ta'limning barcha turlariga bo'lgan munosabatning tubdan o'zgarishiga olib keladi.

Ta'limni boshqarishning bevosita tizimlili, yaxlitligi ta'lim sifatining nazariy-amaliy uslublarining rivojlantirish bilan bog'liq. Mazkur xususiyatlar O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida oliy ta'lim muassasalarini tizimli rivojlantirish va boshqaruv faoliyatini takomillashtirish vazifalarining belgilanishi OTM boshqaruv tizimini tashkiliy-nazariy jihatlarini tadqiq qilishning dolzarbligini asoslaydi.[13]

1-rasm. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar

Manba: Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Xulosa va takliflar

Mamlakatimizda keyingi bir necha o'n yilliklarga mo'ljallangan talab va ehtiyojdan kelib chiqib, oliy ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan strategik maqsad va vazifalar belgilangan.

2021 yilga kelib, yurtimizda oliy ta'lim muassasalari soni 156 taga yetdi. Oliy ta'limga qabul kvotasi uch barobar oshirildi. Misol uchun, o'tgan yilda 170 ming nafardan ortiq yigit – qiz talabalar safidan joy olgani, davlat grantlari 7 ming 250 taga yoki 25 foiz oshirilgani xalqimizning asosiy tayanchi va suyanchi bo'lgan yoshlarning yuqori bilim va malakaga ega, raqobatbardosh kadrlar bo'lib yetishishi, oliy ta'lim olishi uchun keng imkoniyat va sharoit yaratilishiga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilayotganiga yaqqol dalildir.

Xizmatlar sohasini modernizatsiya va diversifikatsiya qilishni, uning tarkibini zamon talablariga mos holda o'zgartirishni amalga oshirishni optimal tarzda olib borish YaIMda qo'shilgan qiymat hajmini ko'paytirishning muhim omili bo'lib qoladi.[14]

Yangi O'zbekistonning ta'lim tizimiga quyidagi asosiy xususiyatlar xos:

-ta'lim tushunchasining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati bilim olishga nisbatan o'zgarib bormoqda va ta'lim xizmatlari sifatining buyurtmachilar talabi asosida ortib borishi;

-ta'lim funksiyasini maktab-kasb hunar ta'limi-oliy ta'lim-oliy ta'limdan keyingi ta'limdan tashqari ijtimoiy institutlar ham bajaradi;

-raqamlashtirish va masofaviy individual ta'lim shakli ustunlik va imkoniyatlaridan foydalanish bevosita ta'lim tizimiga ta'sir ko'rsatadi;

-sifatli ta'lim insonning butun umri davomida ta'lim olish tizimi sifatida shakllanadi.

Manba va adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-rynok-obrazovatelnyh-uslug-vysshey-shkoly>; <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3649>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvar, PF-60-son 2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son).
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-rynok-obrazovatelnyh-uslug-vysshey-shkoly>; <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3649>
4. Educational reforms in Russia and China at the turn of the 21st century: a comparative analysis. Stanford Library. <https://searchworks.stanford.edu/view/8922793>

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi «Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida qarori.
6. Z.T.Jumaev. Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining sifatiga ta’sir etuvchi omillar. Journal of “Irrigation and melioration” №4(6).2016, 73 B.
7. Obrazovanie v sisteme chelovecheskogo razvitiya: mirovaya praktika i opyt Uzbekistana // Pod red. akad. Gulyamova S.S., akad. Abduraxmonova K.X. – Tashkent. – 2004. – 34-35 s.
8. Abduraxmonov O. Mehnat bozorini boshqarishda ta’lim tizimiing o‘rni. I.f.n. diss...Toshkent. 2005. 30 B.
9. Ergashxodjaeva Sh.D., Nishonov D.Sh. Zamonaviy iqtisodiyot va innovatsiya ta’limi // O‘zbekistonda bojxona ishining dolzarb muammolari: nazariya va amaliyot. Respublika ilmiy-amaliy anjumani maqola tezislari to‘plami. Toshkent. 2010. 197–198–b.
10. Muxtarova K.S. Raspredelenie doxodov i bednost v perexodnoy ekonomike. – Almaty, 2001 g. – 223 s. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 2, mart-aprel, 2018.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga Murojaatnomasi, 30.12.2020. <https://review.uz/oz/post/poslanie-prezidenta-uzbekistana-shavkata-mirziyoyeva-oliy-majlisu>
12. Nazarova F.U. Oliy ta’limda baholash tizimini takomillashtirish xususiyatlari. Zamonaviy ta’lim. 2017, -19 b.
13. O‘zbekiston O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmoni. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 09.10.2019 y., 06/19/5847/3887-son; 30.04.2020 y., 06/20/5987/0521-son
14. Saloxitdinov, Sh. (2023). Mamlakatimizda xizmatlar sohasining rivojlanishi va tarkibiy o‘zgarishlari tahlili. Sentralnoaziatskiy jurnal obrazovaniya i innovatsiy, 2(2), 93-97.